

ตำนานทุ่งกุลาร้องไห้

กล่าวถึงเมืองใหญ่เมืองหนึ่งที่มีชื่อว่า เมืองจำปาศบุรี ที่เมืองแห่งนี้มีพญาพรหมทัต เป็นพญาผู้ครองเมือง มีมเหสีชื่อว่าพระนางจันทาเทวี มีลูกสาวชื่อว่า นางแสนสี และมีหลานชื่อว่า นางคำแพง นางแสนสีและนางคำแพงได้ชวนกันไปเล่นน้ำที่ทะเลหลวงอันแสนกว้างใหญ่ที่ในปัจจุบันก็คือทุ่งกุลาร้องไห้ ระหว่างการไปเที่ยวก็มีจำเอน เป็นผู้อารักขาไปด้วยตลอดทาง

ชายหนุ่มสองคนที่มีชื่อว่า ท้าวฮาดคำโปงและท้าวทอน ทั้งสองได้รำเรียนอาคมกับพระฤๅษีที่ป่าหิมพานต์จนสำเร็จการศึกษา ระหว่างเดินทางกลับบ้านเมืองของตน ก็ได้มากับฝั่งทะเลหลวงที่ไม่มีเรือพอจะให้ข้ามไปได้ ทั้งสองใช้คาถาเป่าฟางให้เป็นเรือสำเภาเพื่อนั่งข้ามทะเลมา และนั่งฟังเสียงคลื่นด้วยความสุขใจ ส่วนนางแสนสี นางคำแพง กับจำเอน ที่ไปเล่นน้ำในแม่น้ำทะเลหลวง ก็ได้พบเจอกับท้าวฮาดคำโปงและท้าวทอน ที่ล่องสำเภาผ่านมาพอดี ความรักจึงบังเกิดขึ้น ในเวลาต่อมา นางแสนสีและนางคำแพงจึงตกลงปลงใจขึ้นสำเภาหนีไปด้วยกัน

เมื่อพญาพรหมทัตผู้เป็นพ่อทราบข่าวจากนายทหารว่า ลูกสาวของตนถูกลักพาตัวหนีไป จึงได้ไปบอกพญานาคแห่งเมืองจำปาศบุรี ที่ทำหน้าที่เฝ้าดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนในเมืองได้อยู่กันอย่างสงบสุข ให้มาช่วยเหลือ พญานาคเห็นว่าหากไม่ต้องการให้สำเภาแล่นต่อไปได้ ก็ต้องทำให้น้ำทะเลให้เหือดแห้ง ว่าแล้วจึงจัดการดูดน้ำทะเลออกจนหมด เมื่อทะเลแห้งไปแล้ว ท้าวฮาดและท้าวทอนจึงได้พานางแสนสีและนางคำแพงพร้อมด้วยจำเอนเดินทางเท้าต่อไปจนถึงบ้านแห่งหนึ่งและพักอาศัยกันอยู่ที่นั่น บ้านแห่งนี้จึงได้ชื่อว่าบ้านแสนสี ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย

จากนั้นจึงได้เดินทางรอนแรมกันต่อไปจนมาถึงริมป่าลำธารแห่งหนึ่ง พวกเขาได้ข้ามลำธารไปยังโนนบ้านแห่งหนึ่งที่อยู่ฝั่งตรงข้าม แต่ระหว่างทาง จำเอนเกิดความเมื่อยล้าจึงไม่ขอเดินทางติดตามไปกับนางแสนสีและนางคำแพงด้วย แต่กลับขอพักอาศัยอยู่ที่บ้านแห่งนั้นต่อจนถึงแก่ชีวิตในที่สุด ชาวบ้านได้ช่วยกันฝังร่างไว้ วิญญาณของจำเอนไว้ ณ บ้านแห่งนั้นและตั้งชื่อว่าบ้านจำเอน ซึ่งปัจจุบันคือบ้านแจ่มอารมณ์ อำเภอเกษตรวิสัย

สี่คนที่เหลือเดินทางต่อไปจนมาถึงเขตป่าดง ด้วยความรักที่มีต่อนางแสนสีผู้หญิงคนเดียวกัน ท้าวฮาดคำโปงกับท้าวทอนจึงได้ต่อสู้กันเอง จนในที่สุด ท้าวฮาดคำโปงก็ถูกท้าวทอนฆ่าตายที่กลางทุ่ง และได้เรียกหมู่บ้านแห่งนั้นว่าบ้านฮาด ซึ่งต่อมาเป็นบ้านฮาด อำเภอเกษตรวิสัย ด้วยความอาฆาต วิญญาณของท้าวฮาดจึงกลับมาล้างแค้นท้าวทอน โดยได้กลายเป็นผีโปง (ผีหัวแสง) เพื่อตามไล่ล่าท้าวทอน จนท้าวทอนต้องพานางแสนสีและนางคำแพงหนีไปทางตะวันตกซึ่งขณะนั้นเป็นทุ่งกว้างใหญ่ และด้วยความอ่อนเพลียจากการเดินทาง ทั้งสามจึงได้นอนหลับไปใต้ต้นไม้ใหญ่ ท้าวทอนและนางแสนสีตื่นขึ้นมาก่อน และปล่อยให้นางคำแพงเหลืออยู่เพียงผู้เดียว ทุ่งบริเวณนี้จึงมีชื่อเรียกต่อมาว่า ทุ่งป่าหลาน ซึ่งปัจจุบันคืออำเภอพยัคฆภูมิพิสัย

เมื่อพระอินทร์ส่งญาณวิเศษตรวจตราโลกมนุษย์ และได้พบเห็นท้องทะเลหลวงที่เคยเต็มไปด้วยน้ำ กลับแห้งเหือด และเต็มไปด้วยซากสิ่งมีชีวิตมากมายทั้งปลา หอย และกุ้ง นอนตายเน่าเหม็นคละคลุ้ง จึงได้บอกให้นักอินทรีย์ลงมาค้นหาซากสัตว์ในทะเลหลวงแห่งนี้ นักอินทรีย์ได้ถ้ำมุลอกออกเป็นก้อนขนาดใหญ่ ที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า ชี้นักอินทรีย์

เมื่อนักอินทรีย์จัดการซากทั้งหมดเสร็จแล้ว ก็ไปพูลขอรางวัลจากพระอินทร์ พระอินทร์จึงก็ให้ช่างไว้เป็นอาหาร นักอินทรีย์ทั้งหลายพากันแย่งชิงช่าง บางตัวก็คาบหัวช่างไปกินแล้วทิ้งหัวไว้กลายเป็นปาดง จนต่อมาบริเวณแห่งนั้นจึงได้ชื่อว่า ดงหัวช่าง ซึ่งกลายมาเป็นบ้านหัวช่างในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมานในปัจจุบัน ส่วนบางตัวก็คาบได้เท้าช่างไปกินแถวดงแห่งหนึ่ง จนกลายเป็นที่มาของชื่อ ดงเท้าสาร หรือที่เรียกว่าเขตอำเภอสวรรณภูมิในปัจจุบัน ส่วนเขตดงช่างที่มีช่างมากมาย ปัจจุบันก็กลายมาเป็นบ้านดงช่าง ในอำเภอปทุมรัตน์ เมื่อหนีมาได้ ท้าวทองและนางแสนสี่ก็เดินทางกลับไปยังเมืองจำปาศักดิ์บุรี แต่ก็กลับมาพบแต่เมืองร้างที่ไร้ผู้คน เนื่องจากประชาชนกลัวนักอินทรีย์จึงพากันย้ายหนีออกไป ส่วนพญานาคก็ได้ดำดินหนีไปอยู่ที่ดินแดนที่ไกลออกไปจากเขตแม่น้ำโขง

ฝ่ายพญาพรหมทัตกับนางจันทราเทวีก็ตรอมใจตายด้วยความคิดถึงลูก เมื่อท้าวทองและนางแสนสี่สามารถรวบรวมไพร่พล และประชาชนที่เหลืออยู่ได้กลุ่มหนึ่ง ก็พากันบูรณะสร้างเมืองจำปาศักดิ์บุรีขึ้นมาใหม่ และร่วมกันสร้างพระธาตุพันชั้นขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับบิดาและมารดา รวมถึงเพื่อไถ่บาปให้กับตนเองด้วย ต่อจากนั้น ทั้งสองก็ได้อยู่ร่วมกันและครองเมืองอย่างมีความสุขจนสิ้นชีวิต

เมื่อทะเลกลายสภาพมาเป็นท้องทุ่งกว้างใหญ่ ทำให้มองเห็นดินจรดขอบฟ้ามาแล้วเป็นเวลานาน คนเฒ่าคนแก่เล่าสืบต่อกันมาว่า หลายร้อยปีมาแล้ว ได้มีการไปมาค้าขายติดต่อกับพ่อค้าต่างบ้านต่างเมือง ที่มาค้าขายในเขตทุ่งนี้ บรรดาพ่อค้าที่มาค้าขายมีพ่อค้าพม่าเผ่าหนึ่งคือ “เผ่ากุลา” คำว่า “กุลา” นั้น ชาวอีสานใช้เรียกคน “ตองสู้” หรือ “ไทยใหญ่” ที่เข้ามาค้าขายในภาคอีสาน แต่เอกสารราชการเรียกว่า “ตองสู้” หรือ “ตองสู” หรือ “ตองซู” มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองมะละแหม่ง ทางตอนใต้ของพม่า เดินทางเข้ามาค้าขายผ่านเมืองตาก เมืองระแหง เมืองกำแพงเพชร ผ่านเพชรบูรณ์ หรือสระบุรี ขึ้นไปภาคอีสาน

ชาวกุลาได้นำสินค้ามาเร่ขาย และมักเป็นหมู่ หมู่ละ 20-30 คน

สินค้าที่นำมาขายได้แก่ สีย้อมผ้า เข็ม เสื้อผ้า ยาสมุนไพร เครื่องถมสานด้วยไม้ไผ่ทาร์กลึงสี ฯลฯ เวลาเดินทาง พวกพ่อค้าจะนำสินค้าใส่ถุงใบใหญ่ ที่เรียกว่า “ถุงกระเทียว” หาบร้อนรอนแรมขายไปเรื่อย ๆ ขายหมดที่ใดจะซื้อสินค้าหาบขายไปเรื่อย ๆ

ครั้งหนึ่ง ได้มีกุลาพวกหนึ่งเที่ยวเร่ขายสินค้าจากอุบลราชธานี ศรีสะเกษ เรื่อยมาจนถึงสุรินทร์ พอมาถึงท่าตูม พวกกุลาได้พากันซื้อครั้งเป็นจำนวนมาก เพื่อจะนำไปทำสีย้อมผ้ามาขายอีกต่อหนึ่ง พวกกุลาต่าง

พากันหาค้างข้ามแม่น้ำมูล พอเดินทางได้สักพักก็ถึงท้องทุ่งอันกว้างใหญ่ หมายถึงว่าจะเดินตัดทุ่งไปสู่เมืองป่า
หลาน (อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย) มหาสารคาม ขอนแก่น อุดรธานี ขึ้นเหนือไปเรื่อย ๆ

ซึ่งเป็นเส้นทางที่ยังไม่เคยใช้ จึงไม่ทราบระยะทางที่แท้จริง เพราะมองเห็นเมืองป่าหลานอยู่หลัง ๆ แต่
เป็นแบบสำนวนอีสานที่ว่า “ใกล้ตาแต่ไกลตีน” คือมองเห็นดูเหมือนว่าใกล้ ๆ แต่ที่จริงต้องเดินไกล

ขณะที่เดินข้ามทุ่ง พ่อค้าชาวภูทอกต่างรู้สึกเหนื่อย สองข้างทางไม่มีร่มเงา ไม่มีน้ำดื่ม ครั้งที่หอบมากก็
หนักจะทิ้งก็เสียดาย เมื่อท้อก็คิดว่าคงเอาชีวิตมาทิ้งในทุ่งนี้เสียแล้ว จึงพากันร้องไห้ แต่ก็ยังเดินทางต่อไปอีก
โดยทิ้งครึ่งไปบ้างเล็กน้อย ต่อมากลายเป็นหมู่บ้านครั้งน้อย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

เมื่อเดินต่อไปอีกระยะ รู้สึกอึดโรยมาก ครั้นไปถึงกลางทุ่งจึงตัดสินใจเทครึ่งทั้งหมดทิ้ง คงเหลือไว้แต่
อาหารเท่านั้น บริเวณที่ภูทอกครึ่งทิ้งทั้งหมดนี้ ต่อมาได้ชื่อว่า บ้านครึ่งใหญ่ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

พอเดินทางมาพ้นทุ่งแล้ว เข้าสู่หมู่บ้านมีคนมาข่มขู่จะขอซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก แต่พวกภูทอกไม่มีสินค้าจะ
ขายให้แก่ ชาวบ้าน พ่อค้าภูทอกเสียใจและเสียดายสินค้าที่ตนได้เททิ้งที่กลางทุ่ง จึงพากันร้องไห้ก็เป็นครั้งที่สอง
ทำให้เกิดเป็นชื่อ เรียกทุ่งอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้ว่า “ทุ่งภูทอกร้องไห้”

ตำนานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ไม่ว่าชีวิตของเราจะเจออุปสรรคหนักหนาเพียงใด トラบใดที่เรายังมีลมหายใจ เราก็ต้องสู้
ต่อไปด้วยความหวังและกำลังใจที่เรา

